

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΙΟΗΘΙΚΗΣ

(από σημειώσεις της Ευαγγελίας Διαμαντοπούλου, Επ. Καθηγήτριας, Τμ. Επικοινωνίας και Μ.Μ.Ε., Ε.Κ.Π.Α.)

Τα έργα της Bio-art θα μπορούσαν να εκληφθούν ως οπτικοποιημένες εκδοχές θεμελιωδών προβλημάτων που συνδέονται με τη βιοηθική φιλοσοφία. Χωρίς πάντα αυτό να αποτελεί άμεση πρόθεση των δημιουργών τους, τέτοιες ερμηνευτικές προσεγγίσεις είναι αναπόφευκτες, αλλά και καθοριστικές στο πλαίσιο του ρόλου του καλλιτεχνικού έργου που δεν είναι άλλος από το να αφυπνίζει τους αποδέκτες του προσφέροντας τροφή για σκέψη.

Ακολουθεί σύντομη επισκόπηση των σημαντικότερων γεγονότων που συνδέονται με τα μείζονα θέματα της βιοηθικής προβληματικής:

- **1920-1930:** Οι Αμερικανίδες φεμινίστριες Katherine Mc Cormick και Margaret Sanger δραστηριοποιούνται για την υποστήριξη της έρευνας για την **αντισύλληψη**.
- **1930:** Το Κονγκρέσο των Η.Π.Α. θεσπίζει την Plant Patent Act για να **προστατεύσει συγκεκριμένα είδη φυτών**.
- **1951:** Ο Dr George Grey, ερευνητής στο Johns Hopkins University, χρησιμοποιεί καρκινικά κύτταρα από τον τράχηλο της μήτρας ασθενούς, χωρίς να έχει την έγκρισή της, για να δημιουργήσει το *HeLa* (από το όνομα Henrietta Lacks της ασθενούς), **την πρώτη σειρά ανθρώπινων κυττάρων προερχόμενων από το ίδιο κύτταρο**.
- **1962:** Κυκλοφορεί το βιβλίο *Silent Spring* της Αμερικανίδας βιολόγου Rachel Carson, στο οποίο επισημαίνονται **τα καταστροφικά αποτελέσματα των χημικών στο περιβάλλον**.
- **1969:** Οργανώνεται διάλεξη από το Massachusetts Institute of Technology, σχετικά με τον δημόσιο διάλογο για τα **προβλήματα και τους κινδύνους που δημιουργούν οι επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις**.
- **1969:** Μία ομάδα φιλοσόφων ιδρύει το Hastings Center, το πρώτο Ινστιτούτο βιοηθικής έρευνας, στο Garrison της Νέας Υόρκης.
- **Δεκαετία 1970:** Όταν ο Ted Slavin, ασθενής που πάσχει από αιμοφιλία, διαπιστώνει ότι το αίμα του περιέχει αντισώματα για τον ιό της ηπατίτιδας Β,

προσφέρει το αίμα του στον Baruch Blumberg, ερευνητή στο Fox Chase Cancer Center, με **οικονομικό αντίτιμο**.

- **1970:** Το Κονγκρέσο των Η.Π.Α. μετονομάζει την Plant Patent Act σε Plant Variety Protection Act.
- **1970:** Ο Αμερικανός βιοχημικός Van Rensselaer Potter II επινοεί τον όρο **bioethics**.
- **1971:** Το Hastings Center δημοσιεύει **το πρώτο περιοδικό με θέματα βιοηθικής**.
- **1971:** Ο Van Rensselaer Potter δημοσιεύει το βιβλίο του *Bioethics Bridge to the future*.
- **1971:** Το Georgetown University (Washington DC) ιδρύει το **Kennedy Institute of Ethics**.
- **1973:** Οι Αμερικανοί επιστήμονες μοριακής βιολογίας, Maxine Singer και Dieter Soll, οργανώνουν το Gordon Conference και απευθύνουν αίτημα στο περιοδικό *Science* για επανεξέταση **του οφέλους και των κινδύνων που επιφέρει η τροποποίηση του DNA**. Ζητούν επίσης από την National Academy of Sciences (NAS) την καθιέρωση επιτροπής για την διερεύνηση του θέματος και την σύσταση οδηγιών.
- **1974:** Το Κονγκρέσο των Η.Π.Α. ιδρύει την National Committee for the Protection of Human Subjects of Biomedical and Behavioral Research.
- **1975:** Οργανώνεται το Asilomar Conference που ορίζει πρότυπα τα οποία επιτρέπουν στους γενετιστές να ωθήσουν την έρευνα στα όριά της χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία.
- **1976:** Ο Αμερικανός δήμαρχος του Cambridge, Alfred E. Vellucci, διαμαρτύρεται για **τα πειράματα των βιολογικών εργαστηρίων** και επισημαίνει τον κίνδυνο να γεννηθεί ένα τέρας, όπως αυτό του Dr. Frankenstein.
- **1979:** Η National Committee for the Protection of Human Subjects of Biomedical and Behavioral Research **ορίζει κανόνες (Belmont Report) για την ιατρική έρευνα**.
- **1984:** Ο John Moore, ασθενής με λευχαιμία, μηνύει τον Dr David Golde, το University of California, το Genetics Institute και την Sandoz Pharmaceuticals γιατί χρησιμοποίησαν χωρίς την έγκρισή του κύτταρά του ως βάση για να

δημιουργήσουν μία σειρά κυττάρων. Ο ασθενής δεν δικαιώθηκε από τους δικαστές, με την αιτιολογία **ότι τα κύτταρα που του αφαιρέθηκαν δεν αποτελούσαν περιουσιακό του στοιχείο και χρησιμοποιήθηκαν για την πρόοδο της επιστήμης.**

- **1993:** Η Αυστριακή καλλιτέχνης Niki Nickl παρουσιάζει στην Ars Electronica στο Linz την εγκατάσταση *Gentix*, **ως κριτική της βιοτεχνολογικής βιομηχανίας.**
- **1996:** Ο πρόεδρος των Η.Π.Α Μπιλ Κλίντον δημιουργεί την **National Bioethics Advisory Commission.**
- **1996:** Τα εργαστήρια που συμμετέχουν στο **Human Genome Project (HGP)**, συμφωνούν σε ένα σύνολο κανόνων (Bermuda Principles) για την ανταλλαγή των δεδομένων τους.
- **1997:** Προβάλλεται η ταινία του Andrew Niccol, *Gattaca*, η οποία αναφέρεται στην **γενετική μηχανική και στους κινδύνους που εγκυμονεί.**
- **1997-2004:** Παρουσιάζονται τα projects *Flesh Machine*, *Society for Reproductive Anachronism*, *Cult of the New Eve* και *Gen Terra*. Πρόκειται για ακτιβιστικές δράσεις της Critical Art Ensemble (CAE), μίας ομάδας Αμερικανών καλλιτεχνών, που **ασκούν κριτική στους γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς (ΓΤΟ), τις αναπαραγωγικές τεχνολογίες, την γενετική διαλογή και τον βιολογικό πόλεμο.**
- **1998:** Ο Αυστριακός καλλιτέχνης Oliver Ressler εκθέτει την σειρά poster *geGen-Welten: Widerstande gegen Gentechnologien* σε διάφορα καλλιτεχνικά ινστιτούτα και σε δημόσιους χώρους της Γερμανίας, της Αυστρίας και της Ελβετίας. Με αυτήν την ακτιβιστική ενέργεια, **προειδοποιεί το κοινό για τους κινδύνους που μπορεί να επιφέρει η γενετική μηχανική και η μετάλλαξη των ειδών.**
- **1998:** Οι Γερμανοί καλλιτέχνες Uli Winters και Christoph Ebener παρουσιάζουν την ηλεκτρονική εγκατάσταση *Byte*, για την Ars Electronica στο Linz. Στην εγκατάσταση αυτή χρησιμοποιούν ποντίκια σαν ζωντανά όπλα ενάντια στα ηλεκτρονικά networks.
- **1999:** Στις Η.Π.Α., αποσπώνται περίπου 307.000.000 ιστολογικά δείγματα από 178.000.000 ασθενείς. Ο αριθμός αυτός αυξανόταν κατά 20.000.000 περίπου δείγματα ανά έτος.

- **1999:** Η President Bill Clinton's National Bioethics Advisory Commission επιτρέπει την **συνέχιση της έρευνας και δημιουργίας υπεράριθμων εμβρύων.**
- **2000:** Ο Oliver Ressler συνεχίζει την ακτιβιστική του δράση με την εγκατάσταση *Focus on Companies*, στο πλαίσιο της έκθεσης *Modell, Modell....*, στην Neuen Aachener Kunstverein. Η εγκατάσταση αυτή **αναφέρεται στις εταιρείες που προωθούν την έρευνα στον τομέα της γενετικής μηχανικής.**
- **2000:** Η Αμερικανίδα Catherine Chalmers, **προκειμένου να καταγγείλει την χρησιμοποίηση ζώων στα εργαστηριακά πειράματα**, παρουσιάζει την φωτογραφική σειρά *Genetically Engineered Mice or Transgenic Mice*.
- **2001:** Ο πρόεδρος των Η.Π.Α. Μπιλ Κλίντον δημιουργεί το President's Council of Bioethics, όταν λήγει η λειτουργία της National Bioethics Advisory Commission, και **δηλώνει δημόσια ότι περιορίζει την χρηματοδότηση για εμβρυολογική έρευνα.**
- **2002:** Η Agriculture Bioterrorism Protection Act εντοπίζει έναν κατάλογο *Select Agent* οργανισμών, που απαιτούσαν επιτόπιους ελέγχους και καταχώρηση για χρήση.
- **2004:** Οι Catts και Zurr παρουσιάζουν το *Victimless Leather project* στην πόλη Perth της Αυστραλίας. Στο πλαίσιο αυτό, χρησιμοποιούν τεχνικές καλλιέργειας ιστών για να δημιουργήσουν ένα μικροσκοπικό δερμάτινο μπουφάν από αθάνατες κυτταρικές σειρές χωρίς να σκοτώνουν ζώα. Στόχος τους ήταν **να γνωστοποιήσουν τις ηθικές ανησυχίες σχετικά με την θυσία των ζώων για αισθητικούς λόγους.**
- **2005:** Το Indigenous People's Council on Biocolonialism επικρίνει ως ανήθικο το *Genographic Project*, με την αιτιολογία ότι **χρησιμοποιεί ιθαγενείς, τους οποίους εκθέτει σε κινδύνους προς όφελος της έρευνας μόνο.**
- **2006:** Κυκλοφορεί το βιβλίο της Debora L. Spar, προέδρου του Barnard College, με τίτλο: *The Baby Business: How Money, Science and Politics Drive the Commerce of Conception*.
- **2006:** Ο Αμερικανός Michael Pollan, καθηγητής δημοσιογραφίας στο UK Berkeley Graduate School of Journalism, δημοσιεύει το βιβλίο του *The*

Omnivore's Dilemma "A Natural History of Four Meals", στο οποίο εξετάζει το ζήτημα της προέλευσης των τροφίμων που καταναλώνονται στις Η.Π.Α..

- **2012:** Η ομάδα παρακολούθησης οργάνων (*Organs Watch*) εκτιμά ότι **15.000 - 20.000 ανθρώπινα νεφρά πουλήθηκαν παράνομα σε διάφορα μέρη της γης.**
- **2019:** Η Suzanne Anker παρουσιάζει την εγκατάσταση *1.5° Celsius* στο Everson Museum of Art στις Συρακούσες (διήρκεσε μέχρι τις 21/9). Με αυτή την πολυμεσική εγκατάσταση - βίντεο, γενετικά τροποποιημένα φυτά, ψηφιακή γλυπτική - , η Anker **εκφράζει τον προβληματισμό της για την υπερθέρμανση του πλανήτη.**